

Міністерство освіти і науки України

КЛАСИЧНИЙ ПРИВАТНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
АКАДЕМІЯ «БОЛАШАК» (КАЗАХСТАН)

МАТЕРІАЛИ
МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
КОНФЕРЕНЦІЇ

**«ФІЛОЛОГІЯ ТА ЛІНГВІСТИКА
У СУЧАСНОМУ СВІТІ»**

30–31 серпня 2019 р.

м. Запоріжжя

Полеміка з трансценденталізмом у новелах Н. Готорна “Young Goodman Brown” та “The Ambitious Guest”	
Комаров С. А.	48
Человеческая судьба в реальных и ирреальных аспектах в пьесе Г. Гауптмана «Ткачи»	
Мамедова Севиндж Разим гызы	52
Шляхи дослідження соціокультурних домінант на матеріалі художньої літератури	
Опашнюк Н. К.	56
Репрезентація «емотивного-я» ідентичності Джулії Донльдсон в дитячому поетичному дискурсі	
Пікалова А. О.	58
Концептуальний аналіз слова <i>langue</i> у сучасній французькій мові	
Фанагей Т. М.	62
Особливості лексико-семантичного способу творення економічних термінів в німецькій мові	
Шерстюк О. І.	67
НАПРЯМ 3. ЗАСОБИ МАСОВОЇ КОМУНІКАЦІЇ	
Мовленнєвий жанр як реалізація політичної комунікації	
Билінська О. С.	70
НАПРЯМ 4. МІЖКУЛЬТУРНА КОМУНІКАЦІЯ	
Лінгвістична характеристика німецькомовного усного мовлення соціальних працівників	
Бартош І. А.	74
Проектна робота як формування складових міжкультурної комунікації у майбутніх фахівців морських ВНЗ в навчанні іноземної мови	
Пірожкова І. В.	76
НАПРЯМ 5. ЗАГАЛЬНЕ, ПОРІВНЯЛЬНО-ІСТОРИЧНЕ, ТИПОЛОГІЧНЕ МОВОЗНАВСТВО	
Таксонімія ергонімів Миколаївської області: семіотичний підхід	
Желязкова В. В.	79
Дієслівна концептуальність у староукраїнській літературній мові XIV – XVII ст.	
Мартиновська Ю. О.	82
Інтерпретація об’єктної дієслівної клаузальної комплементації в термінах ікс-штрих теорії	
Тугай О. М.	86

3. Степанов Ю.С. Константы: Словарь русской культуры: 3-е изд. М.: Академический проект, 2004. С. 42–67.
4. Селиванова Е.А. Когнитивная ономазиология (монография). К.: Фитосоциоцентр, 2000. 248 с.
5. Выготский Л.С. Мышление и речь // Собр. соч.: В 8 т. М.: Педагогика, 1982. Т. 2. С. 5–361.
6. Дубров А.Г., Пушкин В.Н. Парапсихология и современное естествознание. М.: Сов.-амер. предпр. Соваминко, 1990. 170 с.
7. Роль человеческого фактора в языке: Язык и картина мира / Отв. ред. Б.А. Серебрянников. М.: Наука, 1988. 216 с.
8. Кубрякова Е.С., Демьянков В.З., Панкрац Ю.Г., Лузина Л.Г. Краткий словарь когнитивных терминов. М.: Наука, 1996. 245 с.
9. Леонтьев А.А. Основы психолингвистики. М.: Смысл, 1999. 287 с.
10. Караулов Ю.Н. Русский язык и языковая личность. М.: Наука, 1987. 263 с.
11. Тимченко Є. Матеріали до словника писемної та книжної української мови XV – XVIII ст.: у 2-х книгах / упоряд. В. Німчук, Г. Лиса. Київ – Нью-Йорк, 2002. 512 с.

ІНТЕРПРЕТАЦІЯ ОБ'ЄКТНОЇ ДІЄСЛІВНОЇ КЛАУЗАЛЬНОЇ КОМПЛЕМЕНТАЦІЇ В ТЕРМІНАХ ІКС-ШТРИХ ТЕОРІЇ

Тугай О. М.

викладач англійської мови,

аспірант кафедри германської філології

Інституту філології Київського університету

імені Бориса Грінченка

м. Київ, Україна

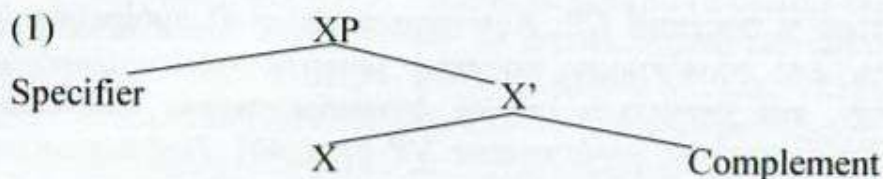
Процес розуміння висловлення розглядається на лінгвістичному рівні при опануванні ядерних речень (kernel sentences), з яких вони походять або породжуються. При цьому постає проблема способу розуміння або аналізу ядерних речень, які вважаються базовими «контентними елементами» утворення більш складних речень шляхом трансформаційного розвитку [8, с. 92]. Явище комплементації також базується на фундаментальній властивості людської свідомості або мислення, а саме здатності до випереджаючого відображення дійсності [1, с. 3].

Комплементні клаузи неодноразово привертали увагу зарубіжних та українських лінгвістів із залученням різних підходів аналізу, зокрема, формально-граматичного та семантико-синтаксичного. Сучасні мовознавчі студії все більше зосереджуються на дослідженнях когнітивної лінгвістики та

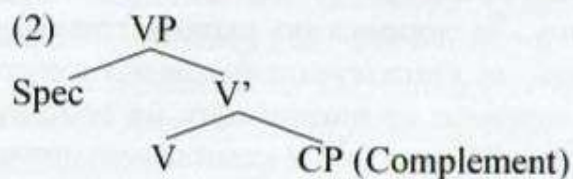
процесів мовлення у фреймі породжувальної граматики. Проте, недостатньо висвітленими залишаються питання синтаксису комплементарних структур у світлі генеративної лінгвістики, зокрема Ікс-штрих теорії, в історичній синхронії. Метою нашого дослідження є висвітлення головних положень Ікс-штрих теорії генеративного синтаксису стосовно визначення клаузальних комплементарних конструкцій в історії англійської мови.

Останні теоретичні розробки призвели до появи *гіпотези*, що всі мови мають *комплементи* праворуч від їхніх вершин, тобто вони містять провідний порядок слів як VO. Зміна синтаксису у середньоанглійській мові полягає у втраті синтаксичної здатності наявного пересуву об'єктів ліворуч від дієслова. Таким чином, вже в цей період вони залишаються у базовій позиції праворуч від дієслова [10, с. 206]. І у ранньомовноанглійській мові прослідковуємо розташування *комплементарної позиції* праворуч із збереженням SVO порядку реченнєвих одиниць.

Згідно з Ікс-штрих теорією константи синтаксичної структури аранжовані навколо відповідної вершини X, де X є будь-яким синтаксичним конститuentом у вигляді слова або морфеми. Разом із комплементом X формує проєкцію X' (ікс-штрих), що поєднується з позицією специфікатора [Spec, X] для формування максимальної проєкції XP [4, с. 40; 11, с. 138–139]:

У генеративній граматиці *комплемент* розглядають як групу, що невід'ємно пов'язана з головним словом синтаксичної групи та перебуває в тісному синтаксичному зв'язку з вершиною однієї з основних лексичних категорій. *Комплемент* – це складова, наявність якої в кожному конкретному випадку визначається лексичною властивістю вершини, тобто субкатегоризацією (subcategorization). *Комплементарність* ж визначається як феномен реченнєвої структури, що займає позицію аргумента щодо предиката [5, с. 92–98]. У синтаксичних теоріях доведено, що ядерні облігаторні константи речення такі, як суб'єкт, об'єкт і комплемент формують аргументне оточення предиката. При цьому підрядне додаткове у складі складнопідрядного речення виступає комплементом предиката головного речення, семантика якого обумовлює обов'язкову кількість аргументів у даному реченні [2, с. 7]. Зазначимо, що *комплемент* входить до складу вищої дієслівної фрази VP та може породжуватися у складі своєї нижчої комплементарної фрази CP як внутрішній аргумент матричного дієслова або у складі інтермедіальної проєкції V' як зовнішній аргумент [6, с. 81–82]:

Нагадаємо, що поділ одиниць мови на лексичні й функціональні елементи визначає формування відповідних проекцій [5, с. 94]. У термінах генеративного синтаксису згідно з принципом розширеної проекції функціональні та лексичні проекції розщеплюються на відповідні максимальні. За Е. Карні, у структурі речення основними функціональними проекціями є: комплементарна проекція CP (*complementizer phrase*) – визначає комунікативний тип речення, відкриває позицію для комплементайзера, який маркує тип комплементної клаузи та визначає особову форму дієслова; часова проекція TP (*tense phrase*) – містить заповнену позицію підмета, визначає фінітність речення, містить флексію; дієслівна проекція vP (*verbalizer phrase*) – відкриває позицію для комплемента, містить флексію головного дієслова, вершина V визначає тип комплемента [7, с. 199–211; 3, с. 5].

У межах Ікс-штрих теорії існує підхід розщепленої CP (*split CP hypothesis*) проекції. Згідно даного підходу, складне комплементарне речення утворює CP проекцію, яка додатково розщеплюється на низку різних функціональних та лексичних TP, VP, CP проекцій, де комплементайзери (декларативні, інтерогативні) слугують маркерами сили вводу додаткового речення та маркують комплементну клаузу за силою як декларативну або інтерогативну [13, с. 324–325]. Фінітні додаткові клаузи очолюються комплементайзером C та опиняються у проекції CP. Комплементайзер C вибірково може мати специфікатор, але обов'язково повинен містити *комплемент*, тобто пропозиційну фразу, яка керується іншою функціональною категорією – флексію, яка має облігаторний комплемент VP [9, с. 49]. Нефінітні клаузи містять предикат, який приймає форму дієслівної фрази VP, що головується другорядною формою дієслова, тобто вони не мають вираження часової форми [12, с. 204]. Фінітні та інфінітивні об'єктні комплементарні клаузи містять C позицію у проекції CP, а також часовий оператор, який належить та відноситься до C оператора. Відповідно, позиція *комплемент* є тією, де повинні з'являтися часові оператори на певному рівні граматичної репрезентації [16, с. 563].

Наступні речення репрезентують поверхневу структуру фінітної та нефінітної інфінітивної об'єктної клаузальної комплементзації із дієсловами волевиявлення *desire, command* у ранньоновоанглійській мові:

(3) Jaques: [CP [C' [TP [T' I [VP [V' do **desire** [TP [T' you [CP [C' [TP [T' to [VP [V' sing]]]]]]]]]] (Shakespeare, *As You Like It*, ii, v, 18) [14, с. 356].

(4) Grumio: [CP [C' [TP [T' I -ed [VP [V' **command** ... [CP [C' [Spec [+that] [TP [T' I'll [VP [V' prove upon thee, though thy little finger be armed in a thimble]]]]]]]] (Shakespeare, *The Taming of the Shrew*, iv, iii, 147-149) [14, с. 160].

На глибинному рівні *комплементи* розгортаються у завершені за смислом речення [2, с. 7]. Адже всі *комплементні клаузи* походять від простого S вузла у глибинній структурі речення. За допомогою певних трансформаційних правил синтаксисти пояснюють, як комплементайзери вбудовуються у комплементні клаузи, де сполучні кореляти не впливають на семантичну інтерпретацію комплементного речення. Додамо, що у комплементних конс-

трукціях ознаки комплементації зумовлені лексично та маркуються предикатами, селекційний потенціал яких детермінує характерні комплементні типи [15, с. 20].

Таким чином, Ікс-штрих теорія уможливорює аналіз синтаксису речень із об'єктною дієслівною клаузальною комплементацією в англійській мові із визначанням глибинних закономірностей формування мовної структури у різні періоди її становлення, власне у ранньоновоанглійській мові.

Література:

1. Александрова С. А. Комплементарные структуры в диалогическом синтаксисе современного немецкого языка : автореф. дис. ... канд. филол. наук : спец. 10.02.04 / С. А. Александрова. – Иркутск, 1998. – 17 с.
2. Задільська Г. М. Підрядне додаткове речення в давньоанглійській мові: структурний та семантичний аспекти [Текст] : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04 / Задільська Галина Миколаївна. – Херсон, 2011. – 20 с.
3. Криворучко Т. В. Складна комплементация в ранньоновоанглійській мові: структурний та функціональний аспекти [Текст]: автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04 / Криворучко Тетяна Василівна. – Херсон, 2014. – 20 с.
4. Кхеліл О. І. Складнопідрядне речення з підрядним умови в середньоанглійській мові: структурний та функціональний аспекти : дис. ... канд. філол. наук : спец. 10.02.04 / Олеся Ігорівна Кхеліл. – Київ, 2017. – 211 с.
5. Очковська А. П. Становлення рейзингової конструкції з суб'єктом в англійській мові XII-XVII ст.: структурний та функціональний аспекти : дис. ... канд. філол. наук : спец. 10.02.04 / Анна Павлівна Очковська. – Київ, 2018. – 249 с.
6. Полховська М. В. Екзистенційні речення в ранньоновоанглійській мові: структурно-семантичний та функціональний аспекти : дис. ... канд. філол. наук : спец. 10.02.04 / Марина Володимирівна Полховська. – Житомир, 2009. – 202 с.
7. Carnie A. Syntax. A generative introduction. Second edition / Andrew Carnie. – Oxford UK: Blackwell Publishers Ltd., 2006. – 479 p.
8. Chomsky N. Syntactic structures / Noam Chomsky. – Berlin, New York: Mouton de Gruyter, 2002. – 117 p.
9. Chomsky N. The Minimalist program : 20th Anniversary Edition / Noam Chomsky. – Cambridge, Massachusetts London, England: The MIT Press, 2015. – 393 p.
10. Fischer O. The Syntax of Early English / Olga Fischer. – Cambridge University Press, 2004. – 341 p.
11. Haegeman L., Gueron J. English grammar: a generative perspective / Liliane Haegeman and Jacqueline Gueron. – Oxford UK and Cambridge USA: Blackwell Publishers Ltd., 1999. – 672 p.
12. Huddleston R. D., Pullum G. K. A Student's Introduction to English Grammar / Rodney D. Huddleston, Geoffrey K. Pullum. – Cambridge, New York: Cambridge University Press, 2005. – 312 p.

13. Radford A. Analyzing English Sentences. A Minimalist Approach / Andrew Radford. – Cambridge, New York : Cambridge University Press, 2009. – 526 p.

14. Rowse A. L. The annotated Shakespeare: three volumes in one illustrated: the comedies, the histories, sonnets, and other poems, the tragedies and romances. – New York : Greenwich House, 1988. – 2479 p.

15. Smet H. Spreading patterns: Diffusional change in the English system of complementation / Hendrik De Smet. – New York: Oxford University Press, 2013. – 279 p.

16. Stowell T. On Tense of Infinitives / Tim Stowell. – Linguistic Inquiry. – Cambridge: MIT Press, Vol. 13, 1982. – P. 561–570.